

Βιβλίο 1. Κεφάλαιο 29

Ενδεικτικοί διδακτικοί στόχοι

1. Να εκτιμήσουν τη χρήση στρατιωτικής βίας ως μέσο με το οποίο μια πόλη υπερασπίζεται τα συμφέροντά της και επιβάλλει τη θέλησή της στους αντιπάλους της.
2. Να επισημάνουν τη σημασία που έχει για τους δυο αντιπάλους η νίκη των Κερκυραίων στη Λευκίμη, η παράδοση της Επιδάμνου στην Κέρκυρα και η συμπεριφορά των Κερκυραίων προς τους αιχμαλώτους.
3. Να εξετάσουν τους εκφραστικούς τρόπους του συγγραφέα, όπως λεκτικές αντιστοιχίες και σχήματα λόγου, και να κατανοήσουν τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν στην ιστορική αφήγηση.

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

Ερωτήσεις ανοικτού τύπου

A. Ελεύθερης ανάπτυξης

1. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, οι Κορίνθιοι προτίμησαν την πολεμική σύγκρουση με τους Κερκυραίους αντί για τη συνδιαλλαγή;
2. Στο κείμενο ο ιστορικός αναφέρει ονομαστικά τους στρατηγούς των Κορινθίων, όχι όμως και των Κερκυραίων. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, κάνει αυτή τη διάκριση³²;
3. Με βάση ποια στοιχεία του κειμένου μπορούμε να προσδιορίσουμε το σημείο που έγινε η ναυμαχία, όπως υποδεικνύεται στο χάρτη του σχολικού βιβλίου (σ. 257); Να στηρίξετε τη γνώμη σας με επιχειρήματα³³.

³² Είναι οι πρωταγωνιστές σ' αυτό το επεισόδιο, έχουν την αίσθηση της υπεροχής. Είναι αυτοί που επιλέγουν την πολεμική σύγκρουση. Ο Θουκυδίδης δίνει έμφαση στις προθέσεις και στην παρουσία των Κορινθίων, για να τονίσει τη δραματική αντίθεση ανάμεσα στις προσδοκίες τους και στο αποτέλεσμα.

³³ Σχόλιο του Α. Βλάχου, 1992, σ. 38. «...οί Κερκυραίοι κήρυκά τε προύπεμψαν αυτοίς ἐν ἀκατίῳ ἀπεροῦντα μὴ πλείν ἐπὶ σφᾶς. ... α) Για να στείλουν οί Κερκυραίοι κήρυκα με μικρή βαρούλα σημαίνει ότι ο στόλος τους ήταν και αυτός συγκεντρωμένος κοντά στο Ἄκτιον. Ἄλλα ποῦ; Ἡ Κέρκυρα ἀπέχει περίπου 30 μίλια ἀπὸ τὸ Ἄκτιον καὶ οἱ Παξοί, τὸ κοντινότερο φίλιο ἔδαφος, 20 μίλια. β) μὴ πλείν ἐπὶ σφᾶς δεν μπορεί να σημαίνει ἄλλο παρὰ "να μὴν προχωρήσουν ἐναντίον τους". Τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ κερκυραϊκὸς στόλος ἔκλεινε τὸ δρόμο στο συμμαχικὸ στόλο γιὰ νὰ τὸν ἐμποδίσει εἴτε νὰ προχωρήσει πρὸς τὴν Ἐπίδαμνο εἴτε νὰ κάνει ἀπόβαση στὴν Κέρκυρα. Δέν εἶναι ἐπομένως δυνατὸν νὰ ἔγινε ἡ

4. Να εκτιμήσετε τους λόγους που οδήγησαν τους Κορινθίους και τους συμμάχους τους στην καταστροφή.
5. Να αναφέρετε τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που είχαν οι Κορίνθιοι απέναντι στους αντιπάλους τους και τα έχασαν μετά την αποτυχία τους στη ναυμαχία της Λευκίμμης³⁴.
6. α. Να εκτιμήσετε τη μέχρι τώρα στάση της Κέρκυρας στο ζήτημα της Επιδάμνου.
β. Ήταν, κατά τη γνώμη σας, η κατάληψη της πόλης επιτυχία για τους Κερκυραίους ή όχι; Να αιτιολογήσετε την άποψή σας.
7. Θεωρείτε ότι η ναυμαχία στη Λευκίμμη έδωσε λύση στη σύγκρουση Κέρκυρας και Κορίνθου ή όχι; Να αιτιολογήσετε την άποψή σας.
8. Η άσκηση αυτή και οι παρόμοιες απαιτούν ιδιαίτερη επεξεργασία. Δίνονται επομένως στους μαθητές με την προϋπόθεση ότι υπήρχε χρόνος για τέτοια επεξεργασία στην τάξη.
Κορίνθιοι δὲ ... προπέμψαντες κήρυκα πρότερον πόλεμον προερούντα Κερκυραίοις...: Να επισημάνετε τα σχήματα λόγου του αποσπάσματος και να αναφέρετε ποια στοιχεία αποκαλύπτουν, κατά τη γνώμη σας, για τις προθέσεις και τα συναισθήματα των Κορινθίων³⁵.
9. α. Να σημειώσετε σε δυο παράλληλες στήλες τις λεκτικές αντιστοιχίες με τις οποίες καταγράφεται στο κεφάλαιο 29 η δράση των δυο αντιπάλων.

ναυμαχία κοντά στο Άκτιον. Πρέπει να έγινε πολύ βορειότερα, εκεί που αρχίζουν τα στενά της Κερκύρας.»

³⁴ α) Τη φρουρά στην Επίδαμνο, β) τη δυνατότητα διαπραγμάτευσης με τους Κερκυραίους από θέση ισχύος, γ) την αξιοπιστία τους απέναντι στους συμμάχους τους, δ) το γόητρό τους.

³⁵ Πλεονασμός και παρήχηση. Για τις προθέσεις και τα συναισθήματα των Κορινθίων θα μπορούσε κανείς να παρατηρήσει: Οι Κορίνθιοι κηρύσσουν τον πόλεμο με κάθε επισημότητα σύμφωνα με το πρωτόκολλο. Ο πλεονασμός αποδίδει την έπαρση και τη βεβαιότητα της υπεροχής τους. Ξεκινούν αγνοώντας επιδεικτικά τις προτάσεις των Κερκυραίων για ειρηνική λύση των διαφορών τους και δείχνοντας ότι υποτιμούν τον αντίπαλό τους. Η παρήχηση αποδίδει τον τρόπο με τον οποίο κινήθηκαν οι Κορίνθιοι (εντυπωσιακά, θεατρικά και με τη σιγουριά της νίκης). Η φανερή αντίθεση ανάμεσα στις υψηλές προσδοκίες τους και το καταστροφικό αποτέλεσμα προσδίδει στην εξέλιξη των γεγονότων δραματικό χαρακτήρα ο οποίος προαναγγέλλεται με το διπλό λογοτεχνικό σχήμα.

β. Να εκτιμήσετε τα πλεονεκτήματα που δίνει στην ιστορική αφήγηση αυτή η τεχνική³⁶.

B. Σύντομης απάντησης

1. Ποια ήταν η απάντηση των Κορινθίων στις προτάσεις των Κερκυραίων για παραπομπή της διαφοράς τους σε «διεθνές δικαστήριο»;
2. Να γράψετε με ποιες δυνάμεις έπλευσαν οι Κορίνθιοι εναντίον των Κερκυραίων στην Επίδαμνο.
3. Ποια ενέργεια των Κορινθίων σήμανε την αρχή της επιχείρησης κατά των Κερκυραίων³⁷;
4. Να προσδιορίσετε το σημείο στο οποίο συνάντησε τον κορινθιακό στόλο ο κήρυκας των Κερκυραίων³⁸;
5. Ποιο μήνυμα μετέφερε στους Κορινθίους ο κήρυκας των Κερκυραίων;
6. Ποιες προετοιμασίες έκαναν οι Κερκυραίοι, για να αντιμετωπίσουν τον κορινθιακό στόλο;
7. Να επισημάνετε φράσεις ή προτάσεις του κειμένου που φανερώουν την αποφασιστικότητα των Κορινθίων.
8. Πόσα πολεμικά πλοία διέθεταν συνολικά οι Κερκυραίοι και με πόσα από αυτά έπλευσαν εναντίον των Κορινθίων;
9. Ποιο ήταν το αποτέλεσμα της ναυμαχίας;
10. Να σημειώσετε ποιες ήταν οι απώλειες των Κορινθίων στη ναυμαχία.
11. Ποια άλλη επιτυχία σημείωσαν την ίδια μέρα οι Κερκυραίοι;
12. Με ποιους όρους έγινε η παράδοση της Επιδάμνου στην Κέρκυρα;
13. Να αναφέρετε τί απέγιναν μετά την παράδοση της πόλης οι Κορίνθιοι φρουροί και οι οικήτορες που ήταν μέσα στην Επίδαμνο.

Παραδείγματα ερωτήσεων κλειστού τύπου ή συνδυασμός ανοικτού και κλειστού τύπου

1. Να συμπληρώσετε το κενό κάθε πρότασης με το όνομα αυτών που είναι οι δράστες της περιγραφόμενης ενέργειας. Να κατατάξετε στη συνέχεια

³⁶ Βλέπε Παράρτημα, υποστηρικτικό υλικό, 6.

³⁷ Κατὰ τὰ τῶν Ἑλλήνων νόμιμα ἔτσι ἄρχιζε ἡ κατάσταση πολέμου. Μετὰ τὴν ἀποτυχία τῶν διαπραγματεύσεων, χωρὶς τελεσίγραφο, ἀρκοῦσε ἡ ἀνακοίνωση κηρύξεως πολέμου (βλ. Α. Βλάχος, 1992, σσ. 37-38).

τις ίδιες προτάσεις σύμφωνα με τη χρονική ακολουθία των περιγραφομένων ενεργειών.

- α. _____ δὲ παραταξάμενοι ἐναυμάχησαν.
- β. _____ τὰς ναῦς ἐπλήρουν ζεύξαντες τὰς παλαιὰς ὥστε πλωίμους εἶναι.
- γ. _____ ἐγένοντο ἐν Ἀκτίῳ τῆς Ἀνακτορίας γῆς.
- δ. _____ προύπεμψαν αὐτοῖς κήρυκα πόλεμον προερούντα.
- ε. _____ παρεστήσαντο τὴν Ἐπίδαμνον ὁμολογία καὶ τοὺς ἐπήλυδας ἀπέδοντο.
- στ. _____ ἔπλεον ἐπὶ τὴν Ἐπίδαμνον ἄραντες ἑβδομήκοντα ναυσὶ καὶ πέντε δισχιλίους τε ὀπλίταις.
- ζ. _____ ἐνίκησαν παρὰ πολὺ καὶ νῆες πέντε καὶ δέκα διέφθειρον (τῶν ἀντιπάλων).
- η. _____ κήρυκα προύπεμψαν αὐτοῖς ἐν ἀκατίῳ ἀπερούντα μὴ πλεῖν ἐπὶ σφᾶς.

2. Να σημειώσετε με X στο αντίστοιχο τετράγωνο ποιες ήταν, σύμφωνα με τα στοιχεία του κειμένου, οι αντιδράσεις των Κερκυραίων μετά την κήρυξη πολέμου από τους Κορινθίους και να τις αιτιολογήσετε.

- Δεν πήραν στα σοβαρά τις απειλές των Κορινθίων.
- Συντήρησαν και επισκεύασαν όλα τα πολεμικά τους πλοία και τους περιμέναν.
- Ζήτησαν βοήθεια από τους συμμάχους τους.
- Ἐλυσαν τὴν πολιορκία τῆς Ἐπιδάμνου καὶ συγκέντρωσαν τὰ πλοία τους γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς Κορινθίους.
- Ἐπιτέθηκαν αἰφνιδιαστικά κατὰ τῶν Κορινθίων στο Ἄκτιο καὶ κατέστρεψαν τὰ πλοία τους.
- Προσπάθησαν με ἀποστολή κήρυκα νὰ ἀποτρέψουν τὴν ἐπίθεση τῶν Κορινθίων κατὰ τῆς Κέρκυρας.

³⁸ Βλέπε το χάρτη στο σχολικό βιβλίο, σ. 257.

- Άρχισαν διαπραγματεύσεις με τους Κορινθίους με σκοπό να κερδίσουν χρόνο.
- Κατήγγειλαν τους Κορινθίους στην Πελοποννησιακή συμμαχία και ζήτησαν την τιμωρία τους.

2. Γραμματικές ασκήσεις

1. Να μεταγράψετε τα ακόλουθα χωρία από τον πληθυντικό στον ενικό.
 - α. ... ἐπειδὴ πλήρεις αὐτοῖς ἦσαν αἱ νῆες καὶ οἱ ξύμμαχοι παρήσαν, ἔπλεον ἐπὶ τὴν Ἐπίδαμον...
 - β. ... (οὗτοι) κήρυκά τε προύπεμψαν αὐτοῖς καὶ τὰς ναῦς ἅμα ἐπλήρουν, ζεύξαντές τε τὰς παλαιὰς ὥστε πλώιμους εἶναι...
2. α. πλήρεις, παλαιάς, πολὺς: Να σχηματίσετε τα παραθετικά των επιθέτων στην ονομαστική του ενικού στα τρία γένη και στους τρεις βαθμούς.
 - β. Να γράψετε τα επιρρήματα που σχηματίζονται από τα ίδια επίθετα στους τρεις βαθμούς.
3. Να συνδέσετε τις λέξεις της Α στήλης με τις γραμματικές κατηγορίες της Β στήλης στις οποίες αντιστοιχούν. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. οὐδέν	α. αριθμητικό
2. ἀλλά	β. πρόθεση
3. πρότερον	γ. ρήμα
4. πέντε	δ. σύνδεσμος (αντιθετικός)
5. ἄραντες	ε. ουσιαστικό (γ' κλίσης)
6. ἐπί	στ. αντωνυμία (αόρ. επιμεριστική)
7. ἐστίν	ζ. επίθετο (β' κλίσης)
8. νῆες	η. μετοχή
9. παλαιάς	θ. επίρρημα
	ι. ουσιαστικό (α' κλίσης)

4. Να ξαναγράψετε τις προτάσεις μεταφέροντας τα ρήματα στους άλλους χρόνους της ίδιας έγκλισης και φωνής.
- α. *Οί Κορίνθιοι έπλήρουν τὰς ναῦς.*
 - β. *Αί νῆες έπεπλήρωντο.*
 - γ. *Οί Κερκυραῖοι διέφθειραν πέντε καὶ δέκα ναῦς τῶν Κορινθίων.*

5. Να συμπληρώσετε τον πίνακα με το γένος, αριθμό, πτώση και βαθμό που αντιστοιχούν στα επίθετα της πρώτης στήλης³⁹.

επίθετο	γένος	αριθμός	πτώση	βαθμός
παλαιῶ :				
(τήν) πλήρη :				
πολύν :				
παλαιότεραις :				
(τάς) πλείους :				
πληρεστάτους :				

3. Συντακτικές ασκήσεις

1. i. Κορίνθιοι δὲ οὐδὲν τούτων ὑπήκουον.
 ii. ... οἱ Κερκυραῖοι κήρυκα προύπεμψαν αὐτοῖς ἐν Ἀκατίῳ.
 iii. Ὡς δὲ ὁ κήρυξ ἀπήγγειλεν οὐδὲν εἰρηναῖον παρὰ τῶν Κορινθίων...
 iv. Ἐπειδὴ δ' ἐγένοντο (Κορίνθιοι) ἐν Ἀκτίῳ τῆς Ἀνακτορίας γῆς.
 Να γράψετε στον ακόλουθο πίνακα τους συντακτικούς όρους που ζητούνται και το σύνδεσμο (αν υπάρχει) των παραπάνω προτάσεων.

	Υποκείμενο και σύνδεσμος (αν υπάρχει)	Ρήμα	Αντικείμενο
α.			
β.			
γ.			
δ.			

2. Τῇ δὲ αὐτῇ ἡμέρᾳ αὐτοῖς ξυνέβη καὶ τοὺς τὴν Ἐπίδαμνον πολιορκούντας παραστήσασθαι ὁμολογία: Ποιο συντακτικό φαινόμενο παρατηρεῖτε σ' αυτήν την πρόταση; Να το εξηγήσετε και να σημειώσετε το ρήμα και όλες τις λέξεις που έχουν θέση υποκειμένου ή αντικειμένου⁴⁰.

³⁹ Για την κλίση των επιθέτων πλήρους και πολύς βλ. Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής, 1998, σσ. 110 και 112, §§ 181 και 184.

⁴⁰ Για την απρόσωπη σύνταξη βλέπε: Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής, 1998, σσ. 68-69, §§ 72-75.

3. Να σημειώσετε με X στο αντίστοιχο τετράγωνο τι δηλώνουν οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί⁴¹.

	☐ αιτία	☐ ποσό
α. <i>δισχιλίους όπλίταις</i>	☐ συνοδεία	☐ όργανο ή μέσο
	☐ αναφορά	
	☐ τρόπο	☐ σκοπό
β. <i>ἐπὶ σφᾶς</i>	☐ δισταγμό	☐ αποτέλεσμα
	☐ εναντίωση	
	☐ αναφορά	☐ τρόπο
γ. <i>όμολογία</i>	☐ σκοπό	☐ προϋπόθεση ή όρο
	☐ αιτία	

4. Να συνδέσετε τις λέξεις του κειμένου της Α στήλης με τη συντακτική λειτουργία που τους αντιστοιχεί στη Β στήλη και να γράψετε τον όρο στον οποίο αναφέρονται.

A	B
<i>προεροῦντα</i> ▶	κατηγορούμενο στο _____
<i>ἀνταγαγόμενοι</i> ▶	αντικείμενο στο _____
<i>ἐν ἀκατίῳ</i> ▶	υποκείμενο στο _____
<i>τῶν νεῶν</i> ▶	χρονική μετοχή _____
<i>πλωίμους</i> ▶	επιρρ. προσδ. τόπου _____
<i>τοὺς ἐπήλυδας</i> ▶	υποκείμενο στο _____
<i>πρότερον</i> ▶	τελική μετοχή _____
<i>ἐν Ἀκτίῳ</i> ▶	αντικείμενο στο _____
<i>αἱ νῆες</i> ▶	αντικείμενο στο _____
<i>τοὺς</i>	επιρρ. προσδ. μέσου _____
<i>πολιορκοῦντας</i> ▶	

⁴¹ Για τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς βλέπε: *Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής*, 1998, σσ. 113-123, §§ 123-137.

4. Λεξιλογικές - σημασιολογικές ασκήσεις

1. Με το θέμα των ρημάτων που δίνονται να σχηματίσετε παράγωγα ουσιαστικά και επίθετα (απλά ή σύνθετα) στη νέα ελληνική⁴².

ι/ο	Ρήματα	ουσιαστικά	επίθετα
α.	υπήκουον.		
β.	ἐγένοντο.		
γ.	παραταξάμενοι.		

2. κόλπου, κήρυκα, διέφθειραν, (ξ)συνέβη. Να εξηγήσετε ποια από τα ουσιαστικά και τα ρήματα αυτά χρησιμοποιούνται στη νέα ελληνική με την ίδια σημασία που έχουν στο κείμενο και ποια με διαφορετική.
3. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με τις ομόρριζές τους στη στήλη Β. (Δυο λέξεις της Β στήλης περισσεύουν).

A	B
πλήρεις ▶	προκηρύξεις
	επίδειξη
ἄραντες ▶	συμπλήρωμα
ἐστίν ▶	απροσδόκητος
	παράταξη
κήρυκα ▶	καταπληκτικός
ξεύξαντες ▶	περιουσία
	άπληστος
παραταξάμενοι ▶	έπαρση
δόξη ▶	διαζύγιο

⁴² Π.χ. α) υπακοή - υπάκουος, υπηκοότητα - υπήκοος β) γένος - ευγενής, γόνος - άγονος
γ) τάγμα - τάξη, τακτικός - άτακτος

4. ἀπήγγειλεν:

- i. Να γράψετε τις λέξεις από τις οποίες συντίθεται το ρήμα.
- ii. Με το απλό ρήμα, τα παράγωγά του ουσιαστικά *αγγελία*, *άγγελμα* και με δύο τουλάχιστον διαφορετικές προθέσεις να σχηματίσετε σύνθετες λέξεις στη νέα ελληνική⁴³.

5. Εργασίες για το σπίτι

1. Να σχεδιάσετε πάνω σε γεωφυσικό χάρτη της περιοχής τις κινήσεις του κερκυραϊκού και του κορινθιακού στόλου μέχρι τη ναυμαχία. Να γράψετε ποιες ήταν οι δυνάμεις των αντιπάλων και ποιο το αποτέλεσμα της ναυμαχίας.
2. Να κάνετε σύντομη αναφορά στο ζήτημα της Επιδάμνου από την πρώτη στιγμή που ζήτησε βοήθεια από την Κέρκυρα μέχρι την τελική της παράδοση στους Κερκυραίους. Ποια είναι κατά τη γνώμη σας τα σημαντικότερα σφάλματα των Κερκυραίων σ' αυτή την υπόθεση;
3. Αν δεχτούμε ότι ο πόλεμος είναι το τελευταίο μέσο στο οποίο καταφεύγει μια χώρα για να προστατεύσει τα συμφέροντά της, να εξετάσετε, από το κεφ. 24 και μετά, τι θα μπορούσαν να κάνουν Κέρκυρα, Επίδαμνος και Κόρινθος για να τον αποφύγουν.

⁴³ Π.χ. αναγγέλλω - καταγγέλλω, παραγγελία - καταγγελία, επάγγελμα - διάγγελμα.